

**CREDITUL MOBILIAR ȘI JOCUL DE
BURSĂ (3) 2264 – de Mihai
Eminescu**

Fotografie de arhiva. Mihai Eminescu de Nestor Heck – 1884. Basarabia-Bucovina.Info

Tratând materii financiare într-un ziar cotidian, avem două greutăți de întâmpinat. Una rezultă din subtilitatea materiei. Jocul de bursă, cu toate halucinațiunile lui, ar cere un spațiu mai întins decât coloanele unei foi. Mai ales în lumea speculei intră tot ce o societate omenească are nesănătos, ruinat, prospăit, începând cu culisele teatrului și sfârșind cu culisele bursei.

Toată lumea 'și aduce aminte de afacerea Stroussberg; de acei duci și conți silexiani cari treceau drept fondatori ai societății, ale cărei acții le emitea o haute banque... papa Stroussberg. Plasat-au acei oameni fondurile lor disponibile în acții Stroussberg? Ce să plaseze când n-aveau nimic? Dar au plătit poate primul vărsământ și au jucat asupra diferenței, pe prime până la liberarea integrală a acției sau, și mai rău, au căpătat un număr de acții gratis pentru iscălitura pusă sub documentul primitiv al fundațiunii.

Dând Dumnezeu s-avem și noi bursă în țară, vom avea ocazia de a descoperi manoperile încâlcite ale agiotajului și a le descrie așa încât oricine să le priceapă. Așadar, cum am zis, subtilitatea materiei e o greutate. Pe puține coloane trebuie să spunem mult, într-o formă nu prea concisă căci s-ar îngreua înțelegerea.

A doua greutate e recapitularea continuă. Fiecare număr de gazetă e o scriere de sine stătătoare, încât cetitorul trebuie să 'nțeleagă tot ce-i spui fără' a pretinde de la el ca să-ți fi citit și numărul trecut. Așadar recapitulăm zicând: operațiile de bursă se deosebesc esențial în operații comerciale și de speculă. Cele comerciale sunt: negoț de aur și argint, schimb de bani, depozite, virimente, arbitraje cambiale, scont, conturi curente, emisiune de bilete la purtător, împrumuturi ipotecare, comisiuni. (Definiția pe scurt a acestor operații în numărul d-alaltăieri.)

Cari sunt operațiile de speculă? În esență foarte unilaterale: cumpărare de acții sau de titluri en gros și specularea lor la

bursă en detail.

Acesta este cercul de activitate al marilor bănci (Rothschild, Bleichröder, Pereire), acesta în fine al Creditului Mobiliar.

Dar o bancă comercială nu cumpără acții și titluri? Nu.

Ea le ia în comision, de crede că sunt bune, și trebuie să se 'ncredințeze dacă sunt bune, pentru că cei dândăi cărora le va vinde titluri sunt clienții ei proprii, negustorii și capitaliștii cu cari are a face de 30 – 40 ani și mai bine, sunt acii care formează sfera creditului unui bancher comercial. Dar în comision le ia. Pentru un mic comision plătit de Societatea Acționarilor, pentru altul și mai mic, plătit de clienți, bancherul comercial desface acții bune ale unor întreprinderi industriale cu prețul lor normal, fără speculă, fără agiotaj. În cât le-a primit, le dă. Câștigul poate fi mare numai dacă afacerea e mare; încolo e foarte normal, precum și plasarea e normală. Numai capitaluri disponibile i se pun la 'ndemnă întreprinderii. Nu-și vinde nimeni moșia ca să cumpere acții.

Altfel e banca de speculație, altfel Creditul Mobiliar. Acesta cumpără toate acțiile unei întreprinderi (en gros). Indiferent dacă întreprinderea e bună ori rea. Apoi le revinde în detail prin speculație, beneficiind totdeauna de diferențe.

Ne va 'ntreba cineva cum se face speculația? Ne vom încerca s-o descriem.

Să presupunem că e a se construi un drum de fier de la București la Cernavoda care costă 50 de milioane, împărțiți în 100000 de acții câte 500 franci de plătit în patru termene. Va să zică titlul provizoriu pentru întâiul vărsământ costă 125 franci, total 12 500 000 pe care haute banque [î]i varsă, cumpărând astfel totalitatea titlurilor provizorii.

De 'ndată ce titlurile promet a se emite, oricare ar fi valoarea intrinsecă, ele sunt 106r sigure de o hausse. De ce?

Numai și numai pentru că toți speculanții de profesie știu că, pe cât banca de speculațiune emite, titlurile se vor urca. Această hausse este atât de lesne de prevăzut încât în vederea ei se naște un fel de cerșetorie de-o speție cu totul modernă, necunoscută în timpii reacțiunii. După textul actului de fondațiune acționarii au să verse echivalentul hârtiei lor în patru termene. Toate acțiunile le-a luat Creditul Mobiliar. Numaidecât Creditul sau sindicatul ei de capitaliști e asaltat cu cereri: oameni din societatea bună, dame din lumea mare, diplomați, balerine, judecători, săbiuțe politice vin a solicita cu multă umilință la ușa bancherului, care 20, care 60, care 100 de titluri provizorii.

Bancherul de comerț are și el amicii lui: negustori angroșiști, proprietari mari, meseriași însemnați, arendași bogați, tot oameni cari 'și învârtesc capitalul în sudoarea frunții, cu munca.

Dar iată amicii unei haute banque. Le monde cum s-ar zice franțuzește, și le demi-monde.

Și credeți că refuză „înalta bancă” de-a le da acestor oameni acții? Ferit-a sfântul.

Nu-i vorbă, să plaseze serios nu vrea niciunul. Nici n-au fondurile cuviincioase pentru a câștiga proprietatea integrală a acțiunilor pe cari le solicită.

Dar toți știu că aceste acții se vor cota în hausse la bursă, din ziua întâia chiar, că speculatorii se vor arunca ca lupii asupra lor, rupându-se care pe care să plătească o primă de 50, 100, 500 de franci chiar; că vor cumpăra până ce ține vârtejul cu 150, cu 200, cu 600 franci chiar 50, un titlu... provizoriu, care-a costat... cât? 125 franci al pari!

Dar cum va produce Creditul Mobiliar acest vârtej? Va împărți titluri provizorii:

250 000 (nominal la plata integrală 1 milion) unor persoane a

căror aprobare și vorbă sunt folositoare succesului afacerii, dar cari n-au nici atâta capital încât să-și poată păstra chiar timp scurt acțiunile. Asta-i prima categorie: alaiul fără parale.

250 000 la persoane asemenea în condiții sociale înalte, dar destul de bogate pentru a conserva titlurile. Alaiul cu parale.

250 000 la speculatorii de rând și culisieri. Caracuda.

Preste tot 750 000 franci împărțiți în 6 000 titluri provizorie din care fiecare dă dreptul la achiziția ulterioară a unui titlu definitiv de 500.

Câteșitrele soiurile de oameni, lume mare, jumătate lume și culise, de orice categorie s-ar ținea, diplomat sau galopin, balerină sau adiutant domnesc, gazetar sau cinstit episcop, așteaptă, prevede dar mai cu seamă prezice hausse asupra acțiunilor. Toată puterea interesului lor îi face să vrea hausse.

Sub asemenea auspicii se deschide bursa. Capitalistul serios șade la un colț. Îl cam tentează zgomotul. Ar vrea și n-ar prea vrea. Dar ceea ce-am numit noi alaiul fără parale nu-și poate păstra titlurile. Cei 150, 300, 450 franci ce i-a pus fiecare din sărăcimea înaltă în titluri, devin simțitori prin lipsa lor. Ei vor să-și realizeze hîrțiile.

Titlurile se oferă la bursă.

Ce face banca de speculație sau Creditul Mobiliar? Le lasă să vînză pe orice preț? Nu. Le cumpără ea singură cu primă. Plătește 10, 20, 30%?1 primă. Nimica toată la 250 000.

Vînzătorii sunt încântați de-a fi realizat un beneficiu și-o spun în gura mare, cu păreri de rău că n-au putut aștepta încă câteva zile pentru a vinde c-un curs și mai ridicat. Dar au vîndut sau a[u] conservat acțiunile lor? Puțin importă. Vorbele

lor sunt folositoare creditului afacerii și atrag capitalurile.

Daca capitaliștii tot se mai sfiesc de-a cumpăra noua valoare, există un mijloc în genere infailibil de a-l atrage: acela de-a face să-i joace pe dinaintea ochilor o mare mișcare de afaceri.

Daca capitalistul vede vânzându-se succesiv la bursă douăzeci de mii de acții ale Creditului Mobiliar, sau patronate de el, c-un preț care oscilează uneori, dar care în linie generală 75 se tot urcă mereu, de fier să fie și tot se ispitește să cumpere. și 'ntr-adevăr, își zice el, un titlu de 125, care se vinde azi cu 150 nu va face mâni 160, poimâni 170? Mai știi? 165 tot o fi făcând dacă se vinde cu prețul acesta, dacă căutarea lui e egală cu oferta, ba chiar superioară, dacă beneficii considerabile au fost realizate de-o mulțime de persoane onorabile și de considerație cari au cumpărat, revândut și șters diferențele. Sărmanul de el! El nu știe că Creditul Mobiliar însuși a vândut și a cumpărat înaintea ochilor lui; că acest vârtej de afaceri a fost jucat anume pentru el casă-i ia ochii și să-l atragă în vârtej cu bănișorii lui, strânși unul câte unul cu greutate. Dar cine-o știe asta? Nimeni.

Cei abili se cam îndoiesc ei, dar la urmă ce le pasă. dacă știu taina, câștigă și ei asupra diferențelor și pace bună. Dar chiar cei abili nu sunt siguri. Pentru că, când agenții de schimb merg în fiecă dimineață să ia ordine de la Creditul Mobiliar, sau de la haute banque, li se dă la unul sau doi din ei ordin de-a vinde (ofertă puțină) și la patruzeci sau cincizeci ordin de-a cumpăra (căutare multă). Dar nici un agent de schimb nu știe ordinele date confrăților lui, nici știe de cătră cine i-a fost date.

Legea, reglementele, obiceiul și, mai mult decât orice, interesul lor propriu îi face pe toți foarte discreți.

Astfel se petrec lucrurile.

În măsura în care capitaliștii serioși cumpără titlurile urcate prin aceste comedie, Creditul Mobiliar augmentează ordinile de vânzare sau diminuează ordinile de cumpărare, după curs, nu zi cu zi, ci sfert de ceas cu sfert de ceas, până ce toate titlurile sau cea mai mare parte a lor sunt plasate.

Să admitem acum că în decursul acestei operații prima s-a ridicat numai cu 30%. La fiecare titlu provizoriu ar fi un câștig de 37,50, adică titlul provizoriu de 125 s-ar vinde cu 162,50, lucru nu tocmai de mirare când am văzut titlurile primului vărsământ al Băncii Naționale vânzându-se cu 500.

Știm de la 'nceput însă că 6 000 titluri au fost împărțite al pari la alaiuri. Va să zică Creditul Mobiliar a speculat numai 94 000.

De la 94 000 titluri câte 37, 50 primă e în total 3 525 000

Dar a cheltuit spre acest scop:

1. Prima de 10% plătită subscritorilor din înalta sărăcime 25000. Curtaj (samsarlâc) 305500
2. Gazetarii, administrația, pierderile..... 144500

475 000

[rest] 3 050 000

Adecă un câștig de 3 milioane, învârtind un capital 12 1/2 milioane în curs de două – trei săptămâni.

Daca însă banca ar fi plătit integral emisiunea toată și ar fi emis titlul cu 500, al pari, câștigul era de patru ori pe atât de mare, era de 12 200 000 învârtind un capital de 50 000000 câteva săptămâni.

Precum se vede din cele de mai sus, asemenea operații de bursă nu se pot face de bancheri de comerț. Numai o haute banque cu zeci de milioane capital disponibil sau numai o Societate de acționari al căreia capital se 'ntrebuințează la agiotaj poate întreprinde a urca și scădea titlurile după voință. Pentru a înlătura contramina, adecă a împiedeca operațiunile în senz invers al altor case puternice, cari ar zădărnici și hausse și baisse a bancherului sau a Creditului Mobiliar, casele acestea se atrag asemenea cu o parte alicotă la câștig, ceea ce se cheamă a le primi în sindicat.

Toate operațiile acestea sunt independente de caracterul oamenilor. Bărbații cei mai onorabili cari-ar lua parte la cumpărarea en gros și speculațiunea en detail de titluri nouă nu se pot purta altfel decât cum le dictează natura întreprinderii lor. Ceea ce e rău e natura însăși a operațiunilor de haute banque și de credit mobiliar, nu oamenii ce le fac.

Ne rezervăm pentru altădată a arăta dezastrele morale ce le cauzează asemenea întreprinderi, precum și crizele comerciale cărora le dau naștere mai cu seamă pe o piață de efecte relativ nouă, inesperientă, ademenită cu atât mai lesne de lăcomia câștigului.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1 ianuarie – 31 decembrie 1881

TIMPUL

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XII

Mihai-Eminescu.Ro